

Primerjalna analiza zaznav strukturalnih in procesualnih značilnosti sodobne slovenske družbe kot intelektualni raziskovalni izziv

AGATA ZUPANČIČ

PROBLEM

Kakšna je relativna pogostost različnih "pogledov" na različne strukturalne in procesualne vidike sodobne slovenske družbe, v kakšnem medsebojnem odnosu se nahajajo omenjeni "pogledi", v kolikšni meri se razlikujejo oziroma so si podobni glede na različne značilnosti demografskega, socioekonomskega in sociokulturnega statusa?

Omenjena vprašanja si lahko zastavimo tako za leto 1994 kot za leto 1996.

Poleg tega pa si lahko kot problem zastavimo tudi naslednje vprašanje: Ali so istovrstni "pogledi" leta 1996 približno enaki kot leta 1994?

PRIČAKOVANJA

Pričakovanja so formulirana "znotraj" vsake faze preizkusa (leta 1994 posebej in leta 1996 posebej) ter primerjalno za leti 1994 in 1996.

Alternativna pričakovanja primerjalnega dela študije lahko formuliramo kot hipoteze, da se različne zaznave strukturalnih in procesualnih značilnosti sodobne slovenske družbe, kot se izražajo pri preizkušanih osebah kvotnega vzorca mesta Ljubljane v letih 1994 in 1996, medsebojno pomembno razlikujejo. - Prav tako pričakujemo, da se razlikujejo različni odnosi med istovrstnimi spremenljivkami v letu 1994 in v letu 1996.

METODA IN POSTOPEK

Reprezentativni kvotni vzorec prebivalcev Ljubljane je bil preizkušan leta 1994 in leta 1996. Oba kvotna vzorca sta bila izenačena glede na različne demografske, sociografske in statusne značilnosti. V obeh primerih je velikost vzorca znašala 100 oseb. V obeh primerih je zahtevne individualne preizkuse opravila Agata Zupančič.

V raziskavi je bil uporabljen sorazmerno zelo obsežen vprašalnik, ki ga je sestavila Agata Zupančič s pomočjo dr. Velka S. Rusa. Vprašalnik zajema različne demografske in druge statusne značilnosti: avtopercepcija sloja (na 9-stopenjski lestvici od 1 = nižji - nižji sloj, ..., 9 = višji - višji sloj), identifikacija z različnimi socialnimi skupinami (18 skupin), zaznava meril, na osnovi katerih se nekdo uvršča v določen sloj (od 11 možnih se izbere 4 najpomembnejše in se jih znova razvršča po pomembnosti), zaznava razlik z drugimi socialnimi skupinami, evaluacije (11 dimezij ocenjevanja) naslednjih skupin v Sloveniji - podjetniki, politiki, delavci, kmetje -, zaznava tega, kdaj in v kolikšni meri so se razvili današnji sloji v Sloveniji, zaznava tega, na kakšen način so se oblikovali, zaznava različnih možnih vzrokov za revščino v Sloveniji (15 možnih vzrokov), zaznava vzrokov za bogastvo (15 možnih vzrokov tako kot prej, le da gre za njihova nasprotja; če je bila prej naveden kot vzrok revščine "lenoba", je v tem primeru kot eden od možnih vzrokov navedena "delavnost"), zaznava aktualnega odnosa med delojemalci in delodajalci, zaznava in ocena nevarnosti različnih konfliktov v Sloveniji,

ocenjevanje različnih aktualnih procesov (lastninjenje), obstoječe socialne razlike, zaznava lastnega vpliva na procese odločanja v različnih skupinah, katerih član je respondent, zaznava socialne mobilnosti, način preživljanja prostega časa (šport, kultura), zaznava zadovoljenosti lastnih potreb v življenju ter evalvacija prijateljev, s katerimi se respondent(ka) družbi.

NEKATERI REZULTATI

V številnih primerih so bile alternativne hipoteze zavrnjene. To pomeni, da med letoma 1994 in 1996 niso bile odkrite pomembne razlike v zvezi z zaznavo določenih strukturalnih in procesualnih aspektov sodobne slovenske družbe.

Tako gre predvsem za naslednje značilnosti, ki so podobne tako v letu 1996 kot v preizkusu dve leti prej:

Na splošno lahko rečemo, da so socialno-egalitarne vrednote približno enako izražene, predvsem pa manj poudarjene kot prej.

Za poskusne osebe je tako v letu 1994 kot v letu 1996 značilno, da imajo v zvezi z večino strukturalnih (socialno razlikovanje, vzroki bogastva ali revščine) in procesualnih (konflikti oziroma sodelovanje) v slovenski družbi značilnosti.

V nobenem primeru ne moremo govoriti o tem, da obstajajo jasni kriteriji statusne diferenciacije. Za veliko večino preizkušancev velja, da sebe, svojih prijateljev in lastne družine (še) ne zmorejo kategorizirati v nobeno slojno skupino.

Eden od zanimivih rezultatov, ki ga kažejo rezultati, je ta, da so politiki kot socialna skupina v letu 1996 ocenjevani značilno bolj pozitivno kot v letu 1994. Značilno pozitivnejša evalvacija slovenskih politikov se izkaže tako v okviru univariatnih, kot dvofaktorielnih kvaziekperimentalnih analiz, kjer je eden od faktorjev razlika v obdobju 1994 proti 1996.